

Мониторинг бриф за месец април 2016 година од следењето на Поглавјето 23 - правосудство, борба против корупција и темелни права

Владеене на правото и правна сигурност

Одлуки за аболиција на Претседателот на државата

На 12.04.2016 година Претседателот на Република Македонија донесе одлуки за помилување на 57 лица – осомничени сторители на кривични дела, за кои се поднесени кривични пријави и поведени кривични постапки, повеќето од нив водени од Специјалното јавно обвинителство. Осомничените се членови и високи функционери или блиски соработници на двете најголеми политички партии ВМРО-ДПМНЕ и СДСМ. Овие одлуки Претседателот ги донел без законски основ со оглед на фактот што член 11 од Законот за помилување на кој тој се повикува, е укинат со одлука на Уставниот Суд и не е составен дел на правниот поредок на Република Македонија. Исто така, со донесување на овие одлуки Претседателот ги пречекорил своите овластувања, бидејќи актот на помилување е акт кој е предвиден за поединечни случаи како корекција на правдата поради специфични и посебно оправдани причини. Во овој случај Претседателот суштински и фактички донел акт за групна и колективна амнестија за голем број кривични дела со што упаднал во овластувањето кое што Уставот заради сериозноста го предвидува како ексклузивно право на Собранието на Република Македонија. Со ваквото пречекорување на своите уставни и законски овластувања Претседателот на Република Македонија Ѓорѓе Иванов го сторил кривичното дело Злоупотреба на службена положба од член 353 од Кривичниот законик на РМ. Со ваквите постапки Претседателот се ставил над правото, над парламентот и над политичкиот договор од Пржино, со што суштински ги укинал овластувањата на Специјалното јавно обвинителство, како консензуално прифатен орган надлежен да ги гони кривичните дела кои се поврзани со нелегално прислушуваниите разговори.

По донесување на одлуките за аболиција на 57 лица, 105 затворенички од женскиот дел на затворот Идризово му испратија писмо на Претседателот Ѓорѓе Иванов во кое бараат од него да ги помилува, односно да им намали 30 проценти од затворската казна. Исто така, затвореничките бараат Иванов да ги потсети во затвор и да види каде живеат, да ја види мувлата на бетонот и болестите кои длабоко им се сраснати во секојдневието. Напоменуваме дека во Република Македонија затворите се со субстандардни услови за живот. Пренатрупаноста ја загрозува приватноста, го нарушува достоинството на луѓето и резултира со нечовечки и нехумани услови за живот. Механизмите за надзор се нефункционални. Третманот кој лицата го добиваат често е нечовечки што е во спротивност со принципот на апсолутна забрана за тортура.

Уставен суд

Во текот на месец април Уставниот Суд на РМ одржа две седници на 13 и 20 април. Седниците генерално беа водени во согласност со Деловникот на Уставниот суд. Единствената забелешка се однесува на начинот на кој судиите го презентираат својот реферат. Имено, иако рефератот во писмена форма е доставен до сите судии, неопходно е судиите известители да го образложат подетално, особено кога во судската сала се наоѓаат претставници на јавноста¹.

Правосудство

Судски Совет²

Во овој временски период Судскиот совет на Република Македонија (ССРМ) одржа пет седници.

На седницата одржана на 4 април ССРМ донесе Одлука за времено оддалечување од вршење на судиската функција на судија - претседател на Основен суд Куманово, како и Одлука за времено упатување за вршење на судиска функција на судија од Основен суд Кавадарци во Основен суд Неготино, сметано од 4.04.2016 година, а најдолго за период од 1 (една) година од денот на упатувањето.

Во текот на април пензионирани се две судии и тоа од Апелационен суд Гостивар и од Основен суд Прилеп.

На седницата одржана на 6 април за која известувањето беше објавно половина час пред почетокот на самата седница, ССРМ ја повтори праксата како и претходно и на ден пред распуштање на собранието донесе одлука за избор на судии во повеќе судови и тоа: 1 (еден) судија на Врховен суд на РМ за граѓанска област; 2 (двајца) судии на Апелационен суд Скопје за граѓанска област; 1 (еден) судија на Апелационен суд Битола за кривична област; 1 (еден) судија на Апелационен суд Битола за граѓанска област; 1 (еден) судија на Апелационен суд Гостивар за кривична област и 1 (еден) судија на Апелационен суд Гостивар за граѓанска област.

На 13 и 14 април беа разгледани и усвоени годишните извештаи за работата на судовите во Република Македонија за 2015 година и тоа за: Врховен суд на Република Македонија, Виш управен суд, Управен суд, и судовите од апелационо подрачје Скопје, апелационо подрачје Битола, апелационо подрачје Гостивар и апелационо подрачје Штип.

На седницата од 21 април беа формирани повеќе комисии и тоа Комисија за избор на Претседател на Судскиот совет на Република Македонија во состав од Мирјанка Гоцевска Стефановска, Беќим Реџеџи и Лидија Каначковиќ, а за заменик член е избрана Мери Дика. Избрана е и Комисија за изготвување на Прирачникот за комуникација на судовите со јавноста која активност е во рамките на протект од ИПА. На оваа седница се информираше и дека е формирано Работното тело за унапредување

¹ Набљудувањето на Уставниот суд го врши Хелсиншкиот комитет за човекови права на РМ

² Набљудувањето на Судскиот совет го врши Институтот за човекови права

на АКМИС системот во судовите во Република Македонија во кое членуваат судии и членови на ССРМ.

На 25 април се одржа седница на која се вршеше избор на нов Претседател на ССРМ откако му заврши шест годишниот мандат на досегашниот претседател Бранко Ушковски како член на ССРМ предложен од страна на Собранието на РМ. Собранието се распушти без да обезбеди замена за досегашниот претседател, иако беше познато дека мандатот му трае до 21 април.

Постапката за избор на претседател се спроведе од страна на Комисијата и беа предложени два кандидати. Членот на ССРМ, Влатко Самарџиски го предложи Зоран Караџоски за претседател и за својот предлог доби поддршка и од Мирјанка Гоцевска и Александра Зафировска. Претседателката на Врховниот суд на Република Македонија, Лидија Неделковска, за претседател ја предложи Лидија Канаџковиќ, а поддршка доби од членовите Виолета Богоевска и Мери Дика. По спроведеното гласање претседателката на Комисијата Мирјанка Гоцевска поднесе извештај и кажа дека 13 члена гласале, од тоа 1 е неважечко ливче, а 12 се важечки члесачки ливчиња. Од тоа 6 члена гласале за кандидатот Зоран Караџоски, а 6 члена за Лидија Канаџковиќ. Во ваков случај, согласно Деловникот за работа на ССРМ, постапката за избор на претседател на ССРМ се повторува.

Новиот претседател на ССРМ, Зоран Караџоски се избра од „втор пат“, на седницата од 26 април овој пат како единствен предлог. Претседателката на Врховниот суд на Република Македонија, Лидија Неделкова, не присуствуваше и не гласаше на седница. По спроведената постапка Зоран Караџоски е избран со 12 гласа. Караџоски е „млад“ судија по стаж, кој во 2008 година за прв пат е избран во Основниот суд Битола, по само 5 години унапреден е за судија во Апелационен суд Битола, а по една година помината во тој суд, во 2014 година, е избран за член на Судскиот совет од редот на судии во битолското апелационо подрачје.

Судски постапки³

Предмет: “Пуч”.

Расправата која требаше да се одржи на ден 03.05.2016г. во 10 часот е прекината согласно одлуката за аболиција на Претседателот на Република Македонија.

Предмет: “Ровер”

На ден 08.04.2016 расправата не се одржа со оглед на фактот да не беа исполнети законските претпоставки за одржување на истата, односно не беше присутен еден од обвинетите за кој бранителот го извести судот дека не може да присуствува на денешната расправа од здравствени причини за што дополнително ќе достави медицинска документација. Судот расправата ја одложи за 22.04.2016 г. во 10 часот.

³ Набљудувањето на судските постапки го вршат Коалицијата Сите за правично судење и Хелсиншкиот комитет за човекови права на Република Македонија

На ден 22.04.2016 година расправата не се одржа со оглед на фактот да не беа исполнети законските претпоставки за одржување на истата, односно не беше присутен еден од обвинетите за кој бранителот достави медицинска документација во која се наведени причините поради кои не е во можност да присуствува на денешната расправа. Судот расправата ја одложи за 09.05.2016 г. во 11 часот.

Предмет: Диво насеље

Предметот “Диво Насеље” е во доказна постапка и во текот на месец Април се одржаа неколку расправи кои беа исклучени за јавноста поради фактот што моментално се изведуваат докази со сослушување на заштитени сведоци. Поради тоа нема информации за текот и развојот на расправите, во суштинска смисла.

Судењето закажано за 23 мај беше одложено за следниот термин закажан за 27 мај во 10 часот.

Темели права

Принцип на недискриминација

Во текот на месец април јавноста од страна на Македонското здружение на млади правници беше информирана⁴ дека на 03.03.2016 година Основниот Суд Скопје 2 Скопје за прв пат донесе пресуда со која утврди дискриминација и нееднаков третман по основ на личен статус, семејна и брачна состојба односно бременост со прекинување на работниот однос. Во овој овој конкретен случај тужениот одлучил да не и го продолжи договорот за вработување на определено време и донел решение за престанок на работниот однос на тужителката само поради фактот што дознал дека таа е бремена. Судот констатирал дека доколку тужителката не била бремена, тужениот како и предходно ќе склучел Анекс при договорот за вработување со кој ќе и го продолжил договорот за вработување и таа сеуште ќе била вработена кај тужениот. Судот во пресудата се повикува на член 14 од ЕКЧП, Протоколот 12 од Конвенцијата како и Законот за спречување и заштита од дискриминација. Во својата пресуда Судот определил надомест на нематеријална штета за тужената.

Слобода на изразување и плурализам во медиумите

Во заклучоците на четвртиот месечен Извештај од следењето на медиумските содржини преку Механизмот за набљудување и реакција при Институтот за комуникациски студии за политичкиот плурализам во медиумите кој опфаќа четири седмици во периодот од 12 март до 8 април 2016 година⁵ е констатирано дека во известувањето на медиумите Никола Груевски, ВМРО-ДПМНЕ и Владата се всушност

⁴ Македонското здружение на млади правници јавноста ја информираше со соопштение на својот интернет портал <http://www.myla.org.mk/index.php/component/content/article/9-macedonian/novosti/219-2016-04-27-11-16-24>

⁵ Во извештајот се анализирани 11 програми на вести и 38 изданија на 11 различни актуелно-информативни емисии на јавниот сервис (МТВ1 и МТВ2) и на 7 приватни телевизии (Сител, Канал 5, Алфа, Телма, Алсат М, 24 вести и ТВ21).

едно исто, дека известувањето за опозициската СДСМ е само како привид за политичка балансираност и дека медиумите известуваат на начин со кој се дискредитира Специјалното Јавно Обвинителство како политички инструмент на СДСМ.

Исто така во извештајот се констатирани прекршувања на етичките стандарди на норинарската професија од страна на неколку медиуми. Така во извештајот се наведува дека националната телевизија МТВ1 и натаму ги прекршува стандардите и начелата на програмите утврдени во член 111, а посебно обврската од член 110 од Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги, за тоа да „не застапува и да не заштитува ставови или интереси на одредена политичка партија, ... а програмите кои ги создава и емитува да бидат заштитени од влијание на власта, политички организации или други центри на економска и политичка моќ.“ Наведено е дека МТВ1 емитува прилози во кои некритички промовира владини проекти и инвестиции, преку пропагандно-апологетски приод и во прилозите во кои се известува за активности на Груевски како лидер на ВМРО-ДПМНЕ, кој притоа промовира владини проекти. Исто така се наведува дека три приватни телевизии Сител, Канал 5 и Алфа и натаму ги прекршуваат основните начела на програмите, утврдени во членот 61 на Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги, за: (1) „објективно и непристрасно прикажување на настаните со еднаков третман на различните гледишта и мислења и овозможување на слободно оформување на мислењето на публиката за одделни настани и прашања“ (член 61 став 1 алинеја 9), и за (2) „самостојност, независност и одговорност на уредниците, новинарите и другите автори при создавањето на програмите и креирањето на уредувачката политика“ (член 61 став 1 алинеја 13). Се констатира дека секоја од овие телевизии, зазема страна и пристрасно ги фаворизира ставовите на владејачката партија. На овој начин посочените телевизии ги прекршуваат основните начела утврдени во Кодексот на новинарите на Македонија и особено членот 14 во кој се вели дека „известувањето од политичките процеси... треба да биде непристрасно и избалансирано.“

Право на собирање

По соопштување на одлуката за аболиција на 57 лица од страна на Претседателот на Републиката граѓаните започнаа со секојдневни протести пред државните институции со цел да го искажат својот револт и незадоволство. Во текот на протестите на граѓаните им беше ограничено правото на мирен собир со тоа што полицијата им го попречи пристапот на оние кои протестираа до седиштето на владејачката партија ВМРО-ДПМНЕ, како и до други државни институции, преку пренасочување на линијата на движење на оние кои протестираа со поставување на барикади од полициски службеници.

На ден 13.04.2016 година од страна на полициски службеници беа приведени 13 лица, од кои на 11 им беше изречена прекршочна санкција за сторен прекршок од член 14 од Законот за прекршоци против јавниот ред и мир, поради наводно постапување

спротивно на наредбата на надлежен државен орган или на овластено службено лице на државен орган за забрана да се пристапува или задржува на определено место⁶. Две лица беа изведени пред судија на претходна постапка како осомничени дека извршиле кривично дело „Учество во толпа што ќе изврши кривично дело“ од член 385 ст.1 од КЗ, и им беше определен куќен притвор во траење од 8 дена кој подоцна им беше продолжен на 30 дена. Сите 13 лица беа држени во полициска станица до 24 часа, иако лицата на кои им беше изречена прекршочна санкција поради сторен прекршок согласно член 50 став 3 од Законот за полицијата можеше да бидат задржани максимум 12 часа.

За кривичното дело „Учество во толпа што ќе изврши кривично дело“ од член 385 ст.1 од КЗ е парична казна или затвор до 3 години, што се смета за полесно кривично дело, за кое во принцип не треба да биде определена мерката куќен притвор, односно посоодветно би било изрекување на поблаги мерки на претпазливост (на пр. обврска на обвинетиот да се јавува повремено на определено службено лице). На одлуката за определување на мерката куќен притвор ОЈО Скопје вложило жалба, која била одбиена од страна на Кривичниот совет на Основниот суд Скопје 1 Скопје. Земајќи во предвид дека двајцата осомничени се членови на новоформираната опозициска партија „Левица“ нивното приведување и притварање несомнено претставува чин кој има за цел да ги застраши и одврати граѓаните кои протестираат како и политичките противници на владеачката партија.

⁶ Известување од страна на Хелсиншкиот комитет за човекови права за приведените и притворените лица <http://www.mhc.org.mk/announcements/400#.VzC0TYR97IU>

